

נאמר פל נייר

הלורד מארצ'מייין ובנייביתו ★ מיתוס המשורר ומיבחן הזמן ★ ה"מילואים" המשוררים של נתן זך ★ מבקר-המדינה מתבקש ל"אגודת הסופרים"

תרגום

בריידסהד

הסופר הבריטי המנוח ארולין ואו אינו מוכר כמעט לקורא הישראלי. לפני כמה שנים ראדהאור בסיפריה לעם סיפרו קומץ עפרי.

סיפרי ואו
ניוון ואכסטיא

• ארולין ואו קומץ עפרי; עברית וירה ישראלית; ספריה לעם - עם עובד; 212 עמודים (כריכה רכה).

מתוארים בבהירות בחזרה לברידיסהד. כמו השביתה הכללית של 1926. כאשר מתברר לריידר כי סבסטיאן נעלם אישם בטאנגרי והוא חולה, בזרועותיו של גרמני, איש לגיון הזרים הצרפתי, הוא נוסע לטאנגרי לסעור את ידידו מימי אוכספורד, שהשפיע על כל אורחות-חייו.

בחזרה לברידיסהד הינו רומאן מעולה, שתקצר היריעה לפרשו ולפענחו לקורא הישראלי. שכן הוא מתמודד עם כמה מהקודים המיוחדים של בוגרי אוכספורד וקיימברידג', על סיגנונם ואורחותיהם. זה רומאן המתאר ניוון ומשיכה אל המנוון, ואת המאמץ להשתחרר מחיבוקיהם של הגיוון בעזרת הרת, מבלי לבגוד בקירבה האנושית שנוצרה בין ריידר לבניו של הלורד מארצ'מייין. לאורך כל עמודי הספר נכנע הקורא לאותו קסם נדיר של המעמדהעליון הבריטי, מינהגיו, ניגוניו, אורחות המחשבה לו, ואפילו... ניוונו.

גם בסיום, שבו בוחן ריידר/ואו את אותו סמל צבאי של מלחמת העולם השנייה - קציין בן מעמד נחות בשם הולרס - מעמת המחבר בין אנגליה הישנה לאנגליה החדשה.

בחזרה לברידיסהד נכתב בידי ארולין ואו בשלב מאוחר יותר של המלחמה העולמית השנייה, כאשר היה מסופח לפרטיזנים של טיטו ביערות יוגוסלביה. כתבהיד שנשלח לאנגליה, נתקבל בידי מ"ל, שאף דאג לשגר ולהצניח לאו את ההגנות, אישם בחרי הבלקנים.

אין ספק שהספירה הטלוויזיונית שהופקה על-פי הספר, בעיבודו של המחזאי ג'ון מורר-טיימר, הצליחה לשמור על איכויותיו וצאותי הדפוס של ארולין ואו, בניגוד לספירה ישראלית ממשל עזרא ספרא ובניו, המדגימה איזה ספר אסור לעבד לספירה טלוויזיונית. בחזרה לברידיסהד הוא רומאן מעולה, מומלץ לקורא הישראלי לימי החופש הקרוב. חבוי בה יופי ספרותי רב, שהמתרגמת נטליה ויזלטיר, הצליחה לשמור עליו בקפדנות, ובליטוי הערות (בגוף הספר) המבהירות במהירות לקוראים פרטים שונים. חבל רק שהקפיד לכתור מתרגמת טובה, כריכה קשה וטובה ונייר טוב, לא הקפיד על הדפסה אחידה. התוצאה: עמודים שקשה לקרוא לקורא, בשל הדפסה עם גמגימ איכות.

שיחות

קווי-אוויר

דומה שהתרומה היחידה של צה"ל בשנים האחרונות לחברה הישראלית מתבטאת בהעסקתם של כמה אנשי-דור, במסגרות המשודרות של גלי צה"ל. זו התחושה העולה ועוברת למיקרא סיפורו החדש של המשורר נתן זך קווי אוויר.

שיראדהאור החדש. בסדרת-שיחות שאותן נשא זך במסגרת שירות-מילואים שלו בגל"צ ושקובצו לספרות הוא מתמודד התמודדות של מסאי רדיו בנושאי הרומנטיקה בספרות הישראלית ונושאים אחרים, כלשונו.

תחת הכותרת האם כולנו מתים? בוחן זך את המוות בספרות הישראלית, תוך שהוא מתבסס על שני רומנים בינוניים למדי רוקוואם לנעמן של בנימינין תמוז וזיכרון דברים ליעקב שבתאי המנוח. זך ממשיך ובוחר את המוות וההתאבדות באמצעות ספרים אלה וסיפורים של עמוס עוז (מיכאל שלי) ויצחק בן-דנר (שקיעה כפרית). תוך שהוא מוליך את

• נתן זך - קווי אוויר; הוצאת כתר; 117 עמודים (כריכה רכה).

באחוזה ברידיסהד. בהמשך הולך המחבר/מספר ונמשך משיכה עזה, לעיתים חסרת-פשר, לאחוזתו של הלורד מארצ'מייין וילדיו ויוצאיהם, כך שהיא הופכת לדיבוק המכתיב את אורחות חייו. בחזרה לברידיסהד הוא סיפור אוטוביוגרפי חושפני שמעטים דומים לו, סיפור שבמהלכו מאתר ואו את מיכלול איהיציביות, המאפיינות את תהליך חורבנו של עולם העבר, עולם האצולה על גינוניה ומעמדה, עולם שטרם קם לו תחליף אחרי מלחמת-העולם השנייה. רמותו של הלורד מארצ'מייין, שנשט את אשתו וילדיו ומתהולל באיטליה, וורע הפורענות שאותו ורע בין צאצאיו, מוצגים כפארוזיה מעולה של גירפות הנעורים. כפי שמכנה זאת ואו. המחבר/מספר, ששמו ברומאן הוא צארלס ריידר, הופך את בחזרה לברידיסהד למעין עיון נוקב בקאטוליות ובתפקידה של הרת כמפלט מהעולם - מעין תהליך של חזרה בתשובה נוסח התרבות הבריטית.

למרות לימודיו באוכספורד, חולם צארלס ריידר להפוך צייר. הוא הופך לצייר רק אחרי תום לימודיו. בינתיים הוא נגרף לתוך אותו חוג נוצץ ויוצאדופן המונהג בידי סבסטיאן. ריידר מתאהב אהבה חסרת-תוחלת באחותו גוליה. בהדרגה מוצג תהליך התנוונותו של סבסטיאן, שניוונו מקביל לגיוון אחוזת אבותיו ומעמד האצילים הבריטי.

בחזרה לברידיסהד חושף ואו לפני הקורא הישראלי לא מעט מכישורו הסאטירי, למרות הרוב-השני בספר. הרתי לא כמעט. ברומאן ניתן לעקוב אחרי שקיעתם של ערכי-המוסר המסורתיים של בריטניה, תוך תיאור עקיף של עליית הבורגנות הבריטית והתגברות עוצמתו של הפרולטריון האנגלי, וכיצד הליכים אלה משפיעים על המיסגרות הפוליטיות-חברתיות של אנגליה. המהלכים ההיסטוריים המלווים את תהליך השקיעה של מעמד האצולה הבריטי

בשנה שעברה נתוודע הסופר למאות אלפי הצופים בטלוויזיה, באמצעות סיפרו בחזרה לברידיסהד, שסידרת הטלוויזיה חמדת ימים התבססה עליו. מזה שנים אני מתמין למו"ל הישראלי שיפרסם מהדורה עברית של סיפרו סקופ, שלרעתי הוא המעולה בספריו. בחזרה לברידיסהד הוא רומאן-נוסטאלגיה בריטי מעולה, שבסיוסו בשנת הפתיחה של המלחמה העולמית השנייה, כאשר המחבר/מספר, מגיע עם חייליו לאימונים באחוזה ברידיסהד. שאתה הכיר בימי גדולתה האחרונים. ימי לורד מארצ'מייין ובנייביתו. בחזרה לברידיסהד הוא רומאן שבו מעורבים שרידי הרומנטיקה הבריטית בנוסטאלגיה לימי האימפריה הבריטית, ימים שחלפו ועברו מן העולם.

סיפרו של ואו מתחלק לשניים. החלק הראשון הוא תיאור חיי הסטודנטים באוכספורד של שנות העשרים, על אוירת הייחוד והסטיות שאפיינו אותו. באוכספורד פוגש המחבר/מספר את סבסטיאן והדובון שלו, את בלאנש הצובע את ציפורני רגליו בלכה אדומה. המחבר/מספר מתאר בעט שנונה את קשירת היחסים בינו לבין סבסטיאן. כאשר הסינע סבסטיאן הלבד דמויות אפורות אלה ונסוגו אל תוך הנוף עד שנעלמו. כבש-ההרים בערבה הערפילית... הברתי את סבסטיאן ממראה-הענינים זמן רב לפני שהתוודעתי אליו. היה זה דבר בלתי נמנע, שכן מהשבע הראשון שלו בקולג' היה הדמות הבולטת ביותר במחזור שלו בזכות יופיו הכובש והיוותי, אשר דומה כי לא ידעו גבול...

• ארולין ואו - בחזרה לברידיסהד; עברית: נטליה ויזלטיר; הוצאת דומינו; 343 עמודים (כריכה קשה).

אברהם שלונסקי - פרופורציות נכונות

החוויה הישראלית

בחורשיים שעברו ציינה הקהילה הספרותית בישראל עשור למותו של אברהם שלונסקי. החגיגה הגיעה ברגעים מסוימים למימרים מוגזמים של פסטיבל, כשהדוברים העיקריים בפסטיבל זה נמנעו מלהעמיד את שלונסקי בפרופורציות הנכונות והמתאימות.

אקרים ואציין, שיש לשלונסקי זכויות לא מבוטלות בשירה העברית, ביניהן אבני גוויל ושער הנפילים ("אנחנו הנפילים המקדי-ימים לבוא / בורעים בעלפסון למרגלות נבו / נמשלנו בלילות לציפורי הסער / המסליגות אל פיסיות התער...") אלא שכאן המקום גם להוסיף זכויות של שלונסקי המשורר אינן נמדדות באיכויות מוחלטות של שירה, אלא בממדיות נעירה של דור המידור של השירה העברית החדשה.

עשרות מאמרים, שראראור במוספים לספרות וככתבי-עת, נמנעו מלעשות חשבון של אמת עם אברהם שלונסקי, וחטאו בכך חטא לא מבוטל. אין ספק שלונסקי היה אמנהמילה, אלא שעיקר אמנות-המילה שלו מצאה פורקן בכריחות של בתי קפה ושל קהלים ספרותיים מוגבלים, קהלים שהיו גועים כצחוק, גם אם שלונסקי היה משמע נעירה של חמור. שהרי שלונסקי שיחק בחייו מעשה של רבי בחצרו, מישחקו של רבי עם חסידים שוטים.

כל מקהלת החוגגים, מחבר-מאמרים, מפטפטי-רדיו, ואפילו ועדת-ההיגיון של הכנסת, שהתכנסה כחסותה של הגנת הלאומית אורה נמיר - עשו במהלך פסטיבל זה חשבונות של כוז עם אברהם שלונסקי.

במשך כמה עשרות שנים רצח שלונסקי את שפת הספרות-הישראלית. היה זה רצח-הדרגתי, באמצעות תרגומיו, מלכותו כעורך בספריית פועלים, וכמנהל מלחמות תרבות, בעלות נוסח

מישורה שלונסקי
דיקטטור של דור-הפלמ"ח

ו'דאנוביסטי. היה זה פרופסור גרשון שקך שאגב אורחה, בסיפרו על חדש בסמוררת העברית. ליגלג על לשון תרגומיו של שלונסקי, שהיה מכניס מילים עבריות להיסטוריה מוסיקאלית של מילים רוסיות. שקך התייחס

לנושא זה, בהקשר למחזורים של מילים שלונסקאיות שסופרי דור הפלמ"ח העמיסו בהם את יצירותיהם בשנות החמישים. מילים אלה לא עמדו אפילו במבחן של 39 שנה, והקורא ברזומנו מנותק מהן ניתוק מוחלט. הפרק הקשה ביותר של שלונסקי היה בימי מלכותו על סופרי דור הפלמ"ח, בסוף שנות ה-40 וראשית החמישים, כאשר כעורך של ספריות פועלים שיפץ, ערך, שינה ופירסם את מרבית יצירותיהם של אותם ששימשו בחצרו. היו אלה האחים מגר, האחים שחם, הנדב נרשוב, משה שמיר. שלונסקי, שהיה נושא רגל, התרבות המתקדמת וסטאליניסטית למדי של אותם ימים המליך וקבר סופרים ומשוררים, ניהל מלחמות במסווה של ספרות לשמה, כדי לשרת את האידאולוגיה התרבותית-סטאליניסטית של מפם באותה עת.

הוא היה זה שהכריז מלחמת חורמה במגמות הכנעניות, במגמות שהוכיחו עם הזמן כושר עמידות גבוה יותר מזה של מיכלול יצירותיו. שלונסקי החרים סופרים ומשוררים צעירים, שלא נימנו עם המפלגה הנכונה, הפך את הוצאת ספרות פועלים להוצאה המייצגת מדיניות של איש אחד, מדיניות שעד היום הוצאת הספרים הוו לא נרפאה מפגיעה (על גסיסת ספריות פועלים באחד הגיליונות הקרובים של העולם הזה).

מישפת ההיסטוריה של הספרות הישראלית עם יצירת אברהם שלונסקי נדחה בחורשיים האחרונים לעור כמה שנים, אבל אין ספק, שבבוא היום יבוא מי שיבור את המום מן התבן, את השירה מתוך הפוליטיקה. עוד יקום מי שיציג את שלונסקי כבשר ודם, כמשורר רב יומרות ותיסכולים. ואז יבוא הזמן למרד את שלונסקי במידות הראויות לו, ולא במידות הצבועות של העשור הראשון למותו.